

ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: СТРАТЕГІЧНІ ТА ТАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

У статті розглянуто питання декриміналізації підприємницького середовища у 2000–2006 роках. Визначені заходи з декриміналізації та окреслені напрямки удосконалення декриміналізації економіки.

Ключові слова: декриміналізація підприємницького середовища, кредитно-фінансові відносини, корупційні діяння.

В статье рассмотрены вопросы декриминализации предпринимательской среды в 2000–2006 годах. Определены мероприятия по декриминализации и очерчены направления усовершенствования декриминализации экономики.

Ключевые слова: декриминализация предпринимательской среды, кредитно-финансовые отношения, коррупционные деяния.

The decriminalization of the business environment is described and directions for improving the decriminalization of the economy are outlined in the article.

Key words: the criminal economy, the decriminalization of the business environment, the level of crime, illegal refund of value added tax

Постановка проблеми. Перехід від адміністративно-регульованої економіки до ринкових умов господарювання призвів до погіршення криміногенної ситуації в країні та до широкомасштабної криміналізації економіки України. Поряд з «офіційним економічним середовищем» сформувалось «кримінальне середовище», що функціонує за своїми специфічними схемами.

Набувши значних масштабів кримінальна діяльність впливає на соціальні, економічні та політичні процеси. Кримінальне середовище стало гальмівною силою та перешкодою соціально-економічних реформ, підвищення рівня добробуту населення, стабільності, розвитку держави та її національної безпеки.

Вплив кримінального сектора на економічний розвиток країни набув значних масштабів, при яких суспільство не може контролювати як соціально-економічні, так і політичними процеси.

Криміналізація поширилася майже на всі економічні сфери нашого суспільства. Стимулом масової криміналізації була зміна господарського механізму при проведенні реформування. Із здобуттям незалежності в Україні почали активізувати свою діяльність різні форми підприємництва. Але недосконалість законодавчої бази та існування різних прогалин у законодавстві сприяли появі різного роду кримінальних проявів.

Криміналізація підприємницького середовища відбувається у таких кримінальних напрямках: криміналізація процесів сфери кредитно-фінансових відносин, банківської діяльності; злочини у приватизації державної та муніципальної власності, податкові злочини, злочини у сфері споживчого ринку, корупційні злочини.

Незважаючи на те, що вже не один рік криміналізація підприємницького середовища є проблемою, розв'язання якої прагне вирішити суспільство, актуальність цього питання не зникає. Такий стан речей потребує розробки та здійснення ефективних шляхів декриміналізації підприємницького середовища.

Стан дослідження. Проблематика кримінальної економіки розкривається у працях українських вчених: З.С. Варналія., В.М. Поповича, А.І. Мокія, О.М. Юрченко та інших.

Виклад основних положень. Аналіз кримінальних проявів у підприємницькому середовищі та визначення напрямків декриміналізації є проблемою усіх країн світу. Особливо гостро вона стоїть у країнах колишнього Радянського Союзу, де рівень криміналізації є надзвичайно високим.

Динаміка криміногенної ситуації в Україні свідчить, що загальний рівень злочинності знижується. Так, у 2005р. цей показник становив 485725, у 2006 р. 420900, у 2007 р. 401293, і в 2008 р. – 384424 злочинів (рис. 1). Таку ж тенденцію спостерігаємо зі зареєстрованими злочинами загально кримінальної спрямованості. У 2006 р рівень цього виду злочинності зменшився на 14,1% від попереднього і становив 378294, у 2007 менше, ніж у попередньому році на 5,2% (358538), у 2008 році на 3,5% (345817).

У 2008 році до областей, де спостерігається найвищий рівень злочинності відносимо: Донецьку (46357), Дніпропетровську (32593), Луганську (26166), Запорізьку (24213) та Харківську (24197).

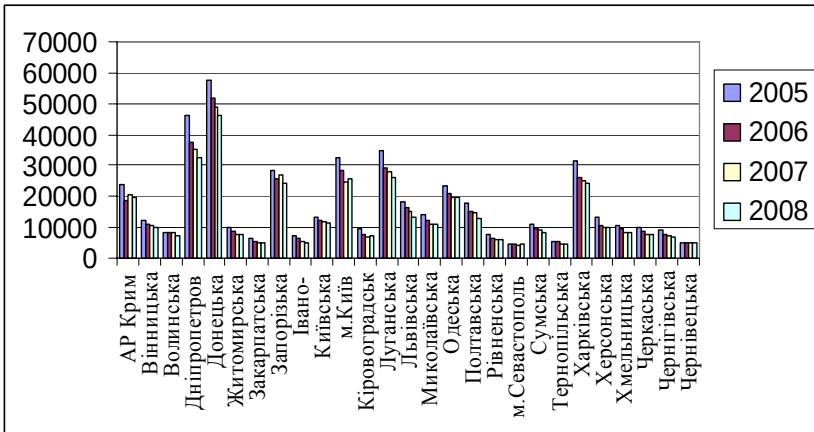

Рис. 1. Регіональні відмінності зареєстрованих злочинів у 2005–2008 рр.

Аналізуючи рівень злочинності з 1990 р., слід зауважити, що до 2005 р. цей показник постійно зростав. Загальний рівень злочинності у 2004 р. у порівнянні з 1990 р. зріс на 42,7%. В Україні кількість злочинів економічної спрямованості взагалі та злочинів у сфері господарської діяльності зокрема повсякчас зростали і у 2003 р. становили 8253, у 2004 р. – 9590. Темпи приросту дорівнював 21,1%. А вже у 2005 р. – цей показник дорівнював 8974. Переважна частка цих злочинів учинена в бюджетній сфері, агропромисловому та паливно-енергетичному комплексі, сферах приватизації, банківській та зовнішньоекономічній діяльності, високих технологій та інтелектуальної власності. Починаючи з 2005 р., прослідковується позитивна тенденція: зменшення кількості злочинів економічної спрямованості. Так, у 2006 р. спостерігається зниження злочинності у порівнянні з попереднім роком на 5,5%, що становить 42606 злочинів. Ця ж тенденція спостерігається і у 2008 р. Рівень економічної злочинності знизився на 9,7%, що становить 38607 злочинів.

У країні спостерігається збільшення кількості розслідуваних злочинів. Так, у 2005 р. розслідувано 69,6% зареєстрованих злочинів економічної спрямованості, з них особливо тяжких 60,6%. У 2006 р. відповідно 71,6% та 59,4%, у 2007 р. 76,2%, з них особливо тяжких 77,3%, у 2008 р. відповідно 80,8% та 74%.

Заслугує на увагу 2007 р., де кількість злочинів у сфері господарської діяльності збільшилася на 3,5%, що становить 9029 злочинів. Взагалі кількість злочинів у сфері економіки у 2007 р. збільшилася на

0,3%. Збільшення злочинів цього року прослідковується у фіктивному підприємстві на 47,5% (376), легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом – на 7,4% (363).

Занепокоює той факт, що привласнення та розкрадання майна у багатьох областях має стабільно високі показники. Сюди відносимо Луганську, Дніпропетровську, Одеську та Харківську області. Спостерігається стабільне зростання злочинів, що пов'язані з привласненням та розкраданням майна шляхом зловживання службовим становищем (рис. 2).

Найбільший відсоток зростання чисельності цього виду злочину в 2008 р. відносно 2007 р. спостерігається в Івано-Франківській 66,7%, Запорізькій 59,5%, Київській 41,7%, Дніпропетровській 40,3% областях.

Злочинність у сфері службової діяльності зменшується з 17922 у 2005 р. до 15495 у 2008 р. Лише в окремих областях спостерігається ріст цього явища у 2008 р. відносно 2007 р., а саме: у Миколаївській – 76,1%, Рівненській – 71,6%, Київській – 71,0%, Херсонській – 28,1%, Хмельницькій – 26,6% та ін.

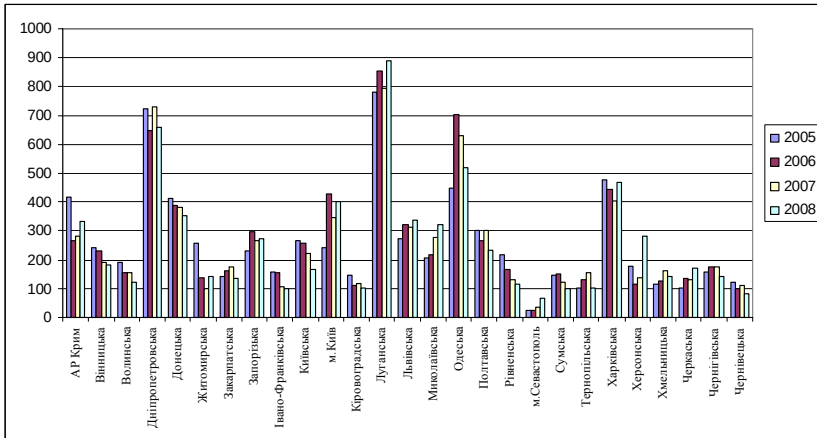

Рис. 2. Привласнення, розтрата майна

Джерело: розраховано за даними МВС України.

Усім видам злочинів, про які йшлося вище, сприяли насамперед зміни у діяльності суб'єктів господарювання (свобода підприємництва, обмеженість державного контролю та впливу на діяльність суб'єктів

підприємництва). У багатьох підприємств метою діяльності було отримання прибутків будь-якою ціною.

Для криміналізації підприємницького середовища були створені сприятливі соціально-економічні умови: низький рівень заробітної плати в державному секторі економіки; не врегульованість законодавства; недостатнє застосування існуючих правових норм, негативна практика організації влади та управління; правова незахищеність суб'єктів господарювання; надмірне регулювання підприємницької діяльності; недостатня «прозорість» процедури приватизації державного майна; нестабільність податкового законодавства, високий податковий тиск і нерівномірність податкового навантаження; низький рівень податкової дисципліни; поширення корупційних дій на різних рівнях.

Розвиток різних форм власності активізував діяльність суб'єктів кримінальної економіки, яка таким чином пройшла процес легалізації. Приватизація державної власності, розвиток підприємництва призвели до збільшення сфери кримінального капіталу, що постійно відтворюється на розширеній основі. Процес приватизації супроводжувався такими зловживаннями: заниження вартості майна підприємства при проведенні його оцінки; стримування адміністрацією підприємств акціонування з метою створення умов щодо придбання об'єктів в особисту власність через підставних осіб або розкрадання майна; придбання акцій через підставних осіб та включення до числа акціонерів тих, хто не були працівниками підприємств; передача держмайна у приватну власність на підставі рішень не уповноважених на це осіб; змова посадових осіб об'єкта приватизації з лідерами кримінальних структур для передачі майна в оренду або у власність; невиконання інвестиційних зобов'язань і тощо.

Кримінальні економічні суб'єкти, проникаючи в легальну економіку, акумулюють доходи незаконного походження. Такі капітали виявились засобом для зміцнення матеріально-технічної бази злочинних угруповань; трансформації злочинного промислу і виникнення організованих форм національної і транснаціональної злочинності; відтворення потужного криміногенного потенціалу в економічній сфері.

Необхідно відмітити, що кримінальна діяльність призвела не тільки до негативних наслідків, вона деякою мірою вчинила й позитивний вплив. Це проявляється у сфері зайнятості населення (створення нових робочих місць); у виробничій сфері (збільшенні виробництва товарів народного вжитку, що в свою чергу зменшило товарний дефіцит). Це стало передумовою щодо надання різного роду суспільних

послуг та благ, сприяючи формуванню лояльного ставлення населення до кримінальних проявів в економіці країни.

Процеси криміналізації спостерігаються майже у всіх галузях економіки та бюджетній сфері. Схеми кримінальної діяльності ускладнюються, оскільки кримінальні економічні злочини стають більш вишуканими та інтелектуальними.

Можна виділити наступні види економічних злочинів підприємницьких структур: злочини підприємства проти державної економіки; злочини підприємства проти інших підприємств; злочини службовців підприємств; злочини підприємств проти споживачів.

У залежності від технології обороту і легітимізації доходи підприємницьких структур кримінального походження поділяють на три види за наступними ознаками:

- доходи, які отримують готівкою (банкнотами та казначейськими білетами) за межами застосовування банківських розрахункових технологій, тобто, поза банківським оборотом (кошти найчастіше отримують від різного роду крадіжок чи відкритих насильницьких злочинів та інших видів і способів кримінальної злочинності. Доходи, отримані від такого роду дій шляхом «відмивання» та акумуляції, злочинці прагнуть ввести до банківського платіжного обігу або вкласти у легальні бізнес-проекти);

- доходи, які отримують безготівковими коштами з використанням банків і легітимних банківських, кредитних та розрахункових технологій (безготівкові, тобто ті, які проходять через банківські мережі шляхом застосування псевдолегітимних банківських розрахункових технологій у вигляді переказних трансакцій документальних сум коштів на банківських і міжбанківських рахунках чи рахунках різних фірм-клієнтів банків);

- доходи, які отримують як готівковими, так і безготівковими грошима або у вигляді речей, прав, дій, за допомогою товарообмінних (натурообмінних) операцій [1].

Криміналізація підприємницького середовища включає також функціонування та розвиток «конвертаційних» фірм. Їх діяльність полягає в тому, що кошти, здобуті злочинним шляхом у сфері безготівкового платіжного обороту, безпосередньо обмінюються на готівку. Як правило, вони функціонують у міжзвітному податковому періоді. Метою їх діяльності є розробка різноманітних схем щодо конвертації безготівкових коштів у готівку. Діяльність «конвертаційних» фірм пов'язана з банківськими установами та фіктивними підприємствами, які активно використовуються при проведенні банківських операцій з переведення безготівкових коштів у готівку, здійснюють «платежі»

відповідно до фіктивних зовнішньоекономічних контрактів з фіктивними іноземними фірмами через офшорні зони та закордонні банки. Зазначимо, що використання «конвертаційних центрів» для «відмивання» грошей є також одним зі способів ухилення від сплати податків. Якщо у 1998 р. було виявлено 2700 таких комерційних структур, то у 2000-му – вже 3800. За оцінками експертів, понад 60 % суб'єктів фінансово-господарської діяльності використовують протиправне конвертування з метою уникнення сплати податків [2].

У сучасних умовах незаконна конвертація безготівкових грошових коштів виділилася в окремий прибутковий вид комерційної діяльності, який спрямований на додаткове формування матеріальної бази організованих злочинних формувань.

Особливість «відмивання» коштів у банках полягає в тому, що їх не тільки вводять до легітимної сфери капітолообороту, а, навпаки, вилучають з його обороту як з метою ухилення від оподаткування, так і з метою їх розкрадання (переважно викрадені таким чином кошти відправляються за кордон через систему лоро – (конвертаційних) рахунків).

До найважливіших цілей діяльності щодо легалізації доходів можна віднести: приховання слідів походження доходів, одержаних із нелегальних джерел; створення видимої законності одержання доходів; приховання (маскування) осіб, які одержують незаконні доходи та ініціюють процес відмивання; ухилення від сплати податків; забезпечення зручного та оперативного доступу до грошових засобів, які одержані від нелегальних джерел та створення умов для безпечного і комфортного їх споживання; створення умов для безпечного інвестування у легальний бізнес.

Зазначимо, що широкого масштабу набули процеси щодо незаконного відшкодування ПДВ. За даними Державного казначейства, упродовж дев'яти місяців 2005 р. з державного бюджету відшкодовано ПДВ на суму 8,6 млрд грн. Зокрема, у вересні цього ж року було викрито 344 злочини, пов'язані з незаконним відшкодуванням ПДВ, у тому числі 50 — зі збитками понад один мільйон гривень. Загальна ж сума збитків, завданих державі 2005 року перевищила 1 млрд гривень. Як приклад, У Донецькій області внаслідок здійснення посадовцями ТОВ «Донбаскамінь» безтоварної операції щодо придбання обладнання вартістю 10 млн. грн. було незаконно відшкодовано майже 2 млн. грн. ПДВ. А посадові особи «Запоріжжяобленерго» за такою ж схемою просто вкрали колективне майно на суму 9 млн. грн., внаслідок чого держбюджет втратив 1,5 млн. грн. податків. Використовуючи недосконалість закону «Про податок на додану вар-

тість», злочинці мають можливість здійснювати «віртуальні» операції з купівлі-продажу будь-яких товарів, а потім вимагати від держави відшкодування ПДВ. Недосконалість судової системи та правові прогалини не спроможні зупинити ці процеси. При очевидному викраданні грошових коштів з державного бюджету та перевірок правоохоронців господарські суди, розглядаючи позови про відшкодування ПДВ, формально виконують закон.

У поточному 2009 р. вже неодноразово були припинені спроби незаконного відшкодування ПДВ. Так, понад 16 млн. грн. ПДВ мало намір відшкодувати за рахунок державних коштів відоме волинське товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ), що зареєстроване як суб'єкт господарювання в одному із сіл Луцького району. Таку суму підприємство заявило до відшкодування на розрахунковий рахунок у травні–червні 2008 р. Однак, як з'ясували під час перевірки податківці Луцької ОДПІ, правом на бюджетне відшкодування саме цього ПДВ підприємство скористалося значно раніше [3].

У м. Києві запобігли незаконному відшкодуванню ПДВ на загальну суму понад 41 млн. грн. Керівник ТОВ заявив до відшкодування з державного бюджету суму податку на додану вартість, яку було сформовано в результаті купівлі сільськогосподарської продукції на загальну суму 250 млн. грн. Однак, насправді, угода щодо придбання товару підприємством існувала тільки на папері.

І ще один наочний приклад з м. Києва. Директор ТОВ з метою привласнення грошових коштів з державного бюджету безпідставно сформував податковий кредит з податку на додану вартість та незаконно заявив до відшкодування податок на додану вартість на загальну суму понад 7 млн. грн.

У Київській області 15 членів злочинного угруповання (мешканці Києва, Одеської, Хмельницької та Волинської областей) з метою отримання незаконного відшкодування з державного бюджету ПДВ здійснювали фіктивні операції з купівлі-продажу неліквідного товару. Використовуючи злочинну схему, у 2006 р. зазначені особи незаконно отримали відшкодування ПДВ на суму понад 52 млн. грн. та завищили податковий кредит на 35 млн. грн. Крім того, у 2007 р. вони таким же чином намагалися отримати незаконне відшкодування ПДВ в сумі 165 млн. грн., однак їх злочинні наміри були припинені правоохоронними органами.

Директор ТОВ у Донецькій області оформив та надав до податкової служби уточнюючий розрахунок з податку на додану вартість, в якому безпідставно зазначив суму, що підлягає відшкодуванню у розмірі майже 10 млн. грн. [4].

За січень–грудень 2008 р. загальна сума зібраного податку на додану вартість органами державної податкової служби і державної митної служби України склала 124,4 млрд грн., що на 46,2 млрд грн., або на 59,1% більше, ніж у 2007 р. При цьому номінальний ВВП за 11 місяців 2008 р. зріс лише на 38,9%.

При загальному рості заявок на відшкодування на поточні рахунки платників за 2008 р. на 18191,3 млн. грн., або на 71%, фактично відшкодовано підприємствам у минулому році на рахунки платників – 34408,5 млн. грн. Приріст сум, відшкодованих на рахунки платників, порівняно з 2007 р. становить 15539,6 млн. грн., або 83%.

У 2008 р. упереджено незаконних заявок на суму 7605,2 млн. грн., що становить 15,6% від загальної суми заявок [5].

Серед виявлених кримінальних схем найактивніше застосовувалися фіктивні експортні угоди. Адже такі схеми здатні забезпечити надходження надприбутків. Разом з тим спостерігається стійка тенденція до зниження ефективності сплати ПДВ. Зростає заборгованість підприємств з цього виду оподаткування. Спостерігається також збільшення кількості випадків ухилення від сплати податку на додану вартість, що досягається, зокрема, шляхом здійснення псевдоекспортних операцій, завищення митної вартості товарів, послуг, які експортуються. А це, в свою чергу, призводить до штучного утворення або завищення сум податкового кредиту і незаконного відшкодування ПДВ.

Отже, прояви криміналізації підприємницького середовища та економічної діяльності підприємств спостерігаються майже на всіх етапах організації і здійснення господарювання.

Потрібно додати, що розвиток і функціонування кримінального економічного середовища нині зазнав змін, які пов'язані зі зрощуванням тіньової економіки, економічної злочинності з кримінальною злочинністю. До такої ситуації спонукало загострення конкуренції щодо отримання надприбутків.

Діяльність 80 діючих в Україні спиртозаводів також характеризується різними видами економічних злочинів. Так, у сфері виробництва та реалізації спирту порушено 1500 кримінальних справ, встановлено збитків на 100 млн. грн. Як було виявлено розслідуванням, легальний випуск горілчаних виробів зріс на 11 відсотків, збільшились також акцизні платежі в бюджет на 20 відсотків (400 млн. грн).

Збільшується тяжкість скоєних злочинів у сфері службової діяльності. З 2005 року збитки склали 5, 6, 4, 8 млрд. У поточному році викрито 5,7 тис. злочинів зі збитками понад 1,5 млрд грн.

Виявлення хабарництва також демонструє ріст зловживань. Загальна сума отриманих хабарів зростає: 8, 16, 34, 117 млн. грн. по роках. За перший квартал вже виявлено 44 млн. грн. незаконних вимагань 1078 посадовими особами. Більше половини - це посягання на кошти Державного та місцевих бюджетів. Найбільше зловживань здійснюється при витрачанні коштів на розвиток виробництва сільськогосподарської продукції та тваринництва, капітальне будівництво та ремонти доріг, будівництво житлового фонду за державними програмами, на соціальний захист населення, зокрема на ліквідацію техногенних катастроф та стихійних бід, надання допомоги малозабезпеченим категоріям населення тощо.

Особливо турбує, що з року в рік збільшується сума матеріальних збитків за порушеними кримінальними справами. Так, у 2005 р. – 987 грн., у 2006 р. – 1,1 млн. грн., у 2007 – 1,3 млн. грн., у 2008 – 2,3 млн. грн., а вже за три місяці 2009 р. – 0,9 млн. грн.

Результати досліджень дозволяють говорити про широкомасштабний розвиток кримінального середовища у підприємницькій діяльності. Враховуючи латентний перебіг багатьох економічних кримінальних дій, слід наголосити, що процеси декриміналізації, які існують, не повною мірою були використані, а інколи взагалі були неефективними.

Висновки. Декриміналізація економіки є необхідною умовою ринкового реформування та забезпечення економічної безпеки нашої країни. Для вирішення цього питання необхідно обмежити або повністю ліквідувати умови, що сприяють криміналізації економічної підприємницької діяльності. Це стосується джерел живлення економічного криміналітету, механізмів реалізації злочинів у сфері економіки, мотивації економічної злочинності, ліквідації зон правового вакууму, що сприяють криміналізації економічних відносин.

Для покращення процесу декриміналізації потрібно виокремити такі напрямки:

- обов'язкове ліцензування, відповідно до законодавства, видів господарської діяльності. Це пов'язано з тим, що Частиною 1 статті 202 КК передбачено кримінальну відповідальність за порушення порядку зайняття господарською діяльністю. Суб'єкти підприємництва, що здійснюють свою діяльність без ліцензії та отримують дохід, не відповідають за злочинну діяльність, передбачену ст. 202 КК, а отримують покарання як за адміністративне правопорушення, передбачене статтями 164, 160, 160-2, 164-3, 177-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення [6];

- ввести кримінальну відповідальність нотаріусів за посвідчення фіктивних установчих документів;

- запровадити високі штрафні санкції за укладення угод з фіктивними фірмами;
- необхідне законодавче врегулювання тих нормативних актів, які мають недоліки та які можуть бути використані для вчинення економічних злочинів у сфері господарської діяльності, та розробки ефективних заходів протидії цим злочинам;
- потрібна законодавча розробка механізму співпраці та взаємодопомоги правоохоронних органів та прокуратури; надання більших повноважень правоохоронним органам щодо розслідування кримінальних економічних злочинів;
- потребує перегляду (збільшення) розміру санкцій до господарських суб'єктів за різного роду злочинні дії та визначення матеріальної шкоди, що заподіяна злочинами. Оскільки існуючі розміри зводять нанівець ефективну кримінально-правову охорону господарських відносин від злочинних посягань;
- активізувати наукові дослідження щодо запобігання криміналізації економічної діяльності суб'єктів господарювання;
- вдосконалити чинне законодавства про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності, враховуючи кримінально-економічну експертизу. Значні прогалини, що існують нині у чинному законодавстві, не дають можливості навіть за умови виявлених злочинів у сфері ринкових відносин притягувати до відповідальності порушників.

Декриміналізацію у сфері господарської діяльності в сучасних умовах доцільно побудувати таким чином, щоб злочинці повною мірою відшкодували заподіяні збитки за порушення бюджетного законодавства та нецільове використання бюджетних коштів. Необхідно посилити відповідальність за економічні злочини, що завдали збитків державі; за приховування доходів і ухилення від повної та своєчасної сплати податків, а також посилення відповідальності за контрабанду і ухилення від сплати мита тощо.

Питання декриміналізації потрібно вирішувати враховуючи зважений, диференційований підхід. А саме: необхідно удосконалити комплекс господарсько-правових, адміністративно-правових і кримінально-правових способів, спрямованих на запобігання розвитку і процвітання кримінальних проявів діяльності господарюючих суб'єктів економіки. Необхідно підвищити рівень організаційних та практичних заходів усіх державних органів щодо запобігання та протидії криміналізації підприємницького середовища.

Чим швидше держава буде спроможна перевести власну економіку у нове нормативно-правове середовище, тим більше можливостей

з'явиться щодо обмеження економічно небезпечних, насамперед, кримінальних складових економіки.

1. Взаємозв'язок організованої злочинності, «відмивання» доходів незаконного походження та «тіньової» економіки / В.М. Попович // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2002. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/>].

2. Звіт перед українським народом «Про оперативно-службову діяльність ОВС України у 2000 році» // Іменем закону. – № 4. – 26 жовтня 2001 р.; «Чорний нал» – на світло! /Княжанський В. // День. – № 16. – 26 січня 2001 р.

3. Державна податкова адміністрація у Волинській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://vl-sta.gov.ua/section/1.html>].

4. Генеральна прокуратура України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://www.gp.gov.ua/>].

5. ДПА: У 2008 році упереджено незаконне відшкодування ПДВ на суму понад 7,6 млрд грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://news.yurist-online.com/news/kmu/990/>].

6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25.